

40. Perjantaina 20 päivänä huhtikuuta 1990

kello 13.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

Ehdotus laiksi ulkomaalaislain
muuttamisesta 1311

Hallituksen esitys n:o 29
Lakivaliokunnan mietintö n:o 4

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnä
oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edel-
liseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 29
Lakivaliokunnan mietintö n:o 4

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki-
valiokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Björkstrand: Arvoisa puhemies,
herr talman! Lakivaliokunta ehdottaa, että
hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttami-

sesta hyväksyttäisiin esitetyssä muodossa.
Tämä ei merkitse sitä, että asiaan ei liittyisi
ongelmia. Ensinnäkin pidämme valitettava-
na, että valiokuntakäsittelyyn jäi kireän ai-
kataulun takia hyvin vähän aikaa. Näin ei
pitäisi olla, kun on kysymys tärkeistä pe-
riaatteellisista ratkaisuista. Siksi toivomme,
että hallitus kiinnittäisi aikataulukysymyk-
seen jatkossa huomiota.

Valiokunta on mietinnössään korostanut
eräitä seikkoja, joita tulisi ottaa huomioon
jatkossa. Valiokunnan käsityksen mukaan
uusia säännöksiä käytäntöön sovellettaessa
tulee aina ensisijaisesti selvittää muiden vaih-
toehtojen kuin säilöönottamisen käyttämistä
ja turvautua tähän vasta niissä tapauksissa,
joissa muita keinoja ei voida pitää riittävinä.
Valmisteilla olevassa uudessa ulkomaalais-
laissa tulisi selkeästi todeta eri valvontakei-
not ja ne tilanteet, joissa niitä on tarkoitus
käyttää.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden
mukaan maassamme ei ole riittävästi ulko-
maalaisten säilöönottamiseen soveltuvia tilo-
ja. Hallituksen olisi ryhdyttävä pikaisesti
toimiin asianmukaisten tilojen saamiseksi
säilöönotettuja varten. Valiokunta pitää
myös tärkeänä, että lakia maksuttomasta
oikeudenkäynnistä tarkistetaan siten, että
tämän lain piiriin tulisivat myös ulkomaalai-
sen säilöönottamista koskevat asiat. Valio-
kunta kiinnittää edelleen huomiota siihen,
että tulkkiaapua koskevia tietoja olisi kaikilla
niitä tarvitsevilla viranomaisilla saatavilla ja
että ulkomaalaisasioita hoitaville viranomai-
sille annettavissa ohjeissa korostetaan velvol-
lisuutta tulkin hankkimiseen viivytyksettä.

Säilöönottamista koskevan asian uudel-
leenkäsittelyn tulisi valiokunnan käsityksen
mukaan tapahtua heti kun asian tutkimisessa
on edistytty niin, että asia voidaan ottaa

uudelleen esille, eikä vasta kahden viikon enimmäisajan kuluttua umpeen. Jos säilöönoton jatkamiseen ei enää ole syytä, on säilöönotettu välittömästi vapautettava.

Muun muassa oikeusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittivät asian-
tuntijalausunnoissaan huomiota siihen, että ehdotettu 23 §:n 2 momentti, jonka mukaan alle 15-vuotiaista ei saa ottaa säilöön kuulematta sosiaaliviranomaista tai ulkomaalaiskuraattoria, sopii varsin huonosti lasten oikeuksia koskevan yleissopimuksen henkeen. Tämän sopimuksen mukaan lapsilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaita henkilöitä. Suomi on allekirjoittanut sopimuksen 1989 ja pyrkii ratifioimaan sen mahdollisimman pian, ehkä noin vuoden kuluessa. Tämän takia oikeusministeriö ehdotti, että kyseisessä 2 momentissa sanottaisiin yksiselitteisesti, että alle 18-vuotiaista ei saa ottaa säilöön. Tähän asiaan ovat myös eräät muut tahot kiinnittäneet huomiota, mm. YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu Tukholmassa.

Valiokunnassa esiintyi voimakas mielipide sen puolesta, että asia korjattaisiin jo tässä yhteydessä. Mutta kun ulkomaalaislaki joka tapauksessa on tulossa eduskuntaan piakkoin ja valiokunnan aikataulu oli näin kireä, päädyttiin siihen, että velvoitettiin hallitusta ponnien muodossa huolehtimaan siitä, että lasten säilöönottamisasia selvitetään ja tehdään vaadittavat muutokset tulevaan ulkomaalaislakiin, niin että Suomen lainsäädäntö tältäkin osin on myös henkensä puolesta sopusoinnussa YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kanssa.

Mietintöön on liitetty kaksi eriävää mieltä pidettyä.

Herr talman! Den del av utlänningslagen som lagutskottet nu har behandlat gäller bestämmelsen om utlännings tagande i förvar. Enligt regeringens proposition skall ärende som gäller förvarstagande utan dröjsmål tas upp i domstolen och senast inom fyra dygn efter det att förvarstagandet har anmälts till allmän underrätt. I och med godkännandet av denna proposition står finländsk lagstiftning vad utlänningsrättsligt frihetsberövande beträffar i överensstämmelse med Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna.

Lagutskottet har föreslagit att propositionen skall godkännas, dock med en rad

åtgärdsförslag när det gäller att stärka utlännings rätts skydd och deras levnadsvillkor i vårt land.

På en punkt har regeringens proposition väckt en intensiv diskussion i utskottet. Regeringen föreslår att den som har fyllt femton år inte får tas i förvar utan att de sociala myndigheterna eller utlänningskuratorn har hört. Detta stadgande står i ett uppenbart motsatsförhållande till FN:s konvention om barns rättigheter som Finland har godkänt 1989 och har för avsikt att ratificera snarast möjligt. Enligt denna konvention innefattas alla upp till aderton år av konventionens bestämmelser och såväl justitieministeriet som social- och hälsovårdsministeriet har fäst uppmärksamhet vid frågan. Justitieministeriet föreslog från den här bakgrunden en enkel ändring i regeringens proposition, nämligen att den som inte har fyllt aderton år inte får tas i förvar. De problem som eventuellt uppstår i åldersgruppen femton till aderton år bland unga kriminella kan skötas inom ramen för barnskyddslagen.

Personligen hade jag gärna sett att utskottet redan nu skulle ha infört ifrågavarande ändring i lagen, men på grund av den ytterst strama tidtabellen valde utskottets majoritet att i form av en kläm förutsätta att regeringen klargör frågan i samband med totalrevideringen av utlänningslagen och föreslår behövliga ändringar i detta sammanhang. Man får hoppas att regeringen inte skall drabbas av handlingsförlamning i denna fråga, så uppenbart motstridiga är av allt att döma opinionerna inom den när det gäller att trygga utlännings rättsigheter och deras humana levnadsvillkor.

Ed. Wasz-Höckert: Herr talman, herra puhemies! Rdm. Björkstrand framförde redan i sin egenskap av ordförande för utskottet de svårigheter som beredningen av det här lagförslaget har mött. Orsaken till att jag åter har kommit hit är den att barnen såsom så många gånger tidigare åter har kommit i skymundan.

Herra puhemies! Olen aika tarkkaan selvittänyt itselleni, mitä tarkoitetaan asiantuntijoilla silloin, kun valiokunnassa on laadittu lausunto. Olen tietoinen siitä, että aika oli aivan liian lyhyt, ja arvostelenkin aikataulua. Silloin, kun meillä on kyseessä näinkin tär-

keä kannanotto, ei saa olla niin kova kiire, että syntyy tällaisia heikkouksia. Onneksi tässä esitetään, että tämä asia selvitetään. Mikä asia? Kysymys on lapsen oikeuksista.

Muutama kuukausi sitten Göteborgissa pohjoismaisessa terveystieteiden korkeakoulussa, Nordisk hälsovårdshögskolan, Ruotsin sosiaaliministeri aika kriittisesti osoitti, että Ruotsissa, missä kuitenkin moni lasten asia on meitä jonkin verran pidemmällä, ei täysin täytetä YK:n deklaration henkeä.

Kuulin, että asiantuntijoina tässä käsitellyssä on käytetty ministeriöiden edustajia, ts. kokeneita virkamiehiä, joilla on lainopillinen koulutus. Kuitenkin maassamme on Suomen lastenlääkäriyhdistys, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Folkhälsan, Lastenpsykiatriyhdistys, jotka nimenomaan ovat lasten asioiden asiantuntijoita, jotka ovat perehtyneet näihin kysymyksiin, jotka ovat todenneet, että meillä on muitakin heikkouksia, joissa emme täytä YK:n deklaration henkeä, puhumattakaan kaikista pykälistä.

Tämän takia taas kerran haluan todeta, että olisi syytä muutoksiin, koska meitä eduskunnassakin on kaksi lastenlääkäriä. Meiltä mielellään saa tiedustella, mitkä ovat ne tahot valtakunnassamme, jotka todennäköisesti tietävät enemmän lapsista kuin juristit ministeriöissä.

Herr talman! Jag har kommit hit på nytt för att kritisera det att man inte använt sig av sådan sakkunnskap som verkligen vet vad som bör krävas när det gäller barn. Åtminstone bör vi ha som minimigräns FN:s deklaration, vilket framgick av rdm. Björkstrands uttalande och jag hoppas att man när den här saken förs vidare verkligen hör sådana sakkunniga som känner till frågorna och som verkligen kan stiga upp och föra barnens talan.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta sai kiireellisenä asiana käsiteltäväkseen osan ulkomaalaislaista. Perusteluna kiireelle on ollut se, että presidentti Koivisto allekirjoittaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen toukokuussa. Lakivaliokunta asetettiin tässä asiassa mielettömän tehtävän eteen varsinkin, kun perusteluissa jo todetaan, että Euroopan ihmisoikeussopimus edellyttää kyllä muitakin tarkistuksia ulkomaalaisla-

kiin, mutta niiden merkitys on vähäisempi kuin esillä olevan säännösten.

Ihmisoikeussopimuksen mukaan voidaan ulkomaalaisen vapaudenriistoon ryhtyä, jos tarkoituksena on estää laitton maahantulo tai milloin on ryhdytty toimenpiteisiin hänen karkottamiseksi tai luovuttamiseksi. Säilöönoton perusteeksi riittää karkotuksen vireilläolo. Säilöönotto ei ole sopimuksen vastainen, vaikka menettely ei johtaisikaan karkotukseen, mikäli vapaudenriisto on tapahtunut valtion sisäisten säännösten mukaisesti ja sopimuksen tarkoittamassa tarkoituksessa.

Ulkomaalaisella on oikeus saada säilöönottonsa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämä on pääasiallinen syy siihen, että lakimuutos on tehtävä ennen allekirjoitusta. Koska lainmuutos lisää tuomioistuimen tehtäviä, on huolehdittava siitä, että tuomioistuimella on resursseja hoitaa asiat. Se, miten paljon säilöönottoja tapahtuu, ei valiokunnalle selvinnyt, koska meille ei kiireen vuoksi annettu tilaisuutta kuulla poliisin edustajia.

Käsittelyn yhteydessä syntyi valiokunnassa pääasiallinen keskustelu säilöönotettavan ikärajasta ja sosiaaliviranomaisten osuudesta. Lakiehdotuksessa esitetään, että alle 15-vuotiaista ei saa ottaa säilöön kuulematta sosiaaliviranomaisia tai ulkomaalaiskuraattoria. Valiokunnassa syntyi keskustelua sen puolesta, että alle 18-vuotiaista ei saisi ottaa säilöön lainkaan tai että ei saisi ottaa säilöön kuulematta sosiaaliviranomaisia. Muun muassa oikeusministeriö on lausunnossaan esittänyt, ettei alle 18-vuotiaista voisi ottaa lainkaan säilöön. Oikeusministeriön mukaan lastensuojelulaki tarjoaa riittävät mahdollisuudet kyseessä olevista lapsista huolehtimiseen.

Kun ottaa huomioon säilöönoton tiukat perusteet: laitton maahantulo, epäily piileskelystä tai rikollisuudesta tai henkilöllisyyden selvittäminen, tuntuu oudolta, että oikeusministeriö puhuu lapsista huolehtimisesta. Pääasiassa voi kai ajatella 15–18-vuotiaiden säilöönoton, josta tähän mennessä emme kyllä onneksi ole saaneet esimerkkejä, tapahtuvan lähinnä rikollisuusepäilyjen perusteella. Esimerkkinä voisi mainita laivalla tulevan nuoren huligaanijoukon, joka on otettava säilöön palauttamista varten. Miten oikeusministeriö ajattelee näiden "lasten" palauttamisen tapahtuvan lastensuojelutoimenpitee-

nä? En myöskään voi ymmärtää, mitä tekemistä sosiaaliviranomaisilla on siinä tilanteessa, kun esimerkiksi terrorismista tai huumevälityksestä epäilty 15—18-vuotias otetaan säilöön maahantulon estämiseksi. Mihin asioihin sosiaaliviranomainen kiinnittää huomiota? Tämä ei selvinnyt myöskään asian tuntijoiden kuulemisella eikä lain perusteluissa.

Käsiteltäessä ikärajakysymystä alettiin vedota lapsen oikeuksien sopimukseen, joka määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi. Määrittely on kuitenkin yleinen. Sopimuksessa mm. todetaan, että jokainen maa määrittelee itse sen ikärajan, jonka jälkeen ihmisen katsotaan pystyvän rikkomaan lakia. Me olemme Suomessa täksi ikärajaksi määritelleet 15 vuotta. Olemme myös pohtineet, pystyvätkö ehkä 15:tä vuotta nuoremmatkin lain rikkomiseen. Kun 15—18-vuotias pidätetään kuulteluja varten, on se poliisiasia. Samalla tavalla poliisiasia on se, että 15—18-vuotias Suomeen pyrkivä ulkomaalainen otetaan säilöön säilöönnoton tiukoilla kriteereillä.

Arvoisa puhemies! Olen pahoillani siitä, että ed. Aittoniemen ulkomaalaiskysymyksistä käyttämät puheenvuorot ovat saaneet aikaan sen, ettei asiasta käydä eduskunnassa asiallista keskustelua. Nähdään vain kaksi linjaa: rasistit ja ne, jotka haluavat lähes kaikki rajoitukset pois. Ulkomaalaisista käydyissä keskusteluissa on myös sekoitettu keskenään pakolaiset, muut maahan muuttajat ja ne, joiden maahantulo halutaan estää. Nytkin käsiteltävän asian yhteydessä on näin käynyt.

Tämän lain myötä paranee säilöönnotettavan oikeusturva ratkaisevasti. Turhien säilöönottojen määrä vähenee, jos niitä on ollutkaan. Siksi totean vielä kerran, etten ymmärrä sitä tunteenomaista keskustelua, joka asiasta valiokunnassa syntyi. Toivon, että ulkomaalaislain kokonaisuus voidaan aikanaan käsitellä asiallisessa ja maltillisessa hengessä.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina käytti puheenvuoron, jossa mm. toivoi poliisin edustajaa kuultavaksi. Mainitsen lyhyesti vain, että suojelupoliisi oli kuultavana.

Mitä tulee oikeusministeriön kannanottoon, niin oikeusministeriö on nimenomaan ottanut kantaa asian juridiseen puoleen ja

yksiselitteisesti todennut, että heidän käsityksensä mukaan tässä pitäisi lausua, että alle 18-vuotiaista ei saa ottaa säilöön. Tähän kantaan ovat yhtyneet myös sosiaali- ja terveysministeriön edustajat, jotka ovat vielä tiukentaneet tätä korostamalla, että jos sosiaaliviranomainen tai ulkomaalaiskuraattori vastustaa tätä, niin näitä ei voisi ottaa missään tapauksessa säilöön.

Mitä tulee YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen, sen artikkelissa 37 sanotaan: "Lapselta ei saa riistää hänen vapauttaa laittomasti tai mielivaltaisesti. Lapsen pidättämisessä, muussa vapaudenriistossa ja vangitsemisessä tulee noudattaa lakia ja näihin toimiin on turvaututtava vasta viimeiseksi ja mahdollisimman lyhyen ajan sisällä." Muun muassa professori Pellonpää on tähän kohtaan vedoten todennut, että Suomen olisi muutettava kyseistä lainkohtaa, koska se ei ole yleissopimuksen hengen mukainen. Jos tästä on syntynyt ehkä tunteellista keskustelua, se johtuu lähinnä siitä, että eräät tahot eivät halua ottaa lasten perusoikeuksia huomioon.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainalle haluaisin todeta, että vapaudenriisto on erittäin ankara toimenpide, ja varsinkin silloin, kun se kohdistuu lapsiin, se on vielä ankarampi. Pidän ainoastaan positiivisena sitä, että oikeusministeriö on kannanotossaan huolehtinut lapsista ja kiinnittänyt tähän asiaan huomiota.

Valiokunnassa käydyssä keskustelussa kävi ilmi, että esimerkiksi kokoomuksen hyvin monet edustajat pitivät kaikkia alle 18-vuotiaita hyvin raakoina rikollisina. En näe, että kukaan yli 18-vuotias, mutta varsinkaan tällainen nuori lapsi, olisi rikollinen kaikissa tapauksissa. Jos hän on rikollinen, silloin tietysti säilöönotto on tarpeen. Minä en todellakaan ymmärrä, miksi sosiaaliviranomaisia ei voitaisi tässä asiassa kuulla. Siihen asiaan en ole saanut pätevää perustetta.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lasten oikeuksien sopimuksessa puhutaan juuri siitä, että kaiken pitää tapahtua laillisesti ja maan lakien mukaan eikä saa käyttää mielivaltaa. Lakiesitys, joka on käsitellyssä, parantaa tilannetta ulkomaalaisten maahan tulijoiden osalta siltä osin.

Heille tulee mahdollisuus vaatia tuomiois-tuinkäsittelyä, jossa tutkitaan, onko heidän säilöönottomensa tapahtunut laittomasti. Tämä turvaa siis kaikkien ulkomaalaisten säilöön-ottettujen asemaa huomattavasti.

Sopimuksessa ei puhuta mitään siitä, että ei saisi alle 18-vuotiaita ottaa lainkaan säilöön. Jos näin tapahtuisi, kysymys olisi siitä, että meidän olisi muutettava lakejamme myös suomalaisten alle 18-vuotiaiden osalta, niin että heitäkään ei voitaisi pidättää silloin, kun on kyse rikosepäilyistä tai rikoksenteosta. Nythän näin tapahtuu. Kyllä alle 18-vuotias ja 15 vuotta täyttänyt on jo rikosoikeudellisesti vastuussa.

Tässä puhutaan siis samasta asiasta. Kyseessä ovat vain maahan mahdollisesti laittomasti pyrkivät ja mahdolliset rikoksesta epäillyt nuoret, joita niin kuin puheenvurossani totesin ei ole toistaiseksi ollut, ja täytyy toivoa, ettei tulekaan. Mutta jos syntyy sellainen tilanne, että meille pyrkii alle 18-vuotiaita nuoria, jotka aivan kuten edustajat varmasti tietävät, voivat olla jo rikollisia valitettavasti, täytyy olla lainsäädäntöä, jonka avulla voidaan vaikuttaa tilanteeseen. Siitä syystä en voi ymmärtää, miten raja voitaisiin asettaa 18 vuoteen. En myöskään voi käsittää, mikä voi olla sosiaaliviranomaisen osuus 15—18-vuotiaiden kohdalla silloin, kun kyse on lähinnä poliisiasiasta, kuten aikaisemmin jo totesin.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! YK:n sopimuksessa sanotaan vapaudenriistosta, että tähän on turvauduttava vasta viimeiseksi ja mahdollisimman lyhyeksi ajaksi. Tätä taustaa vasten Pellonpää on todennut, että siksi tätä pykälää olisi muutettava.

Kun täällä nyt niin voimakkaasti puhutaan siitä, että on mahdollisesti tulossa rikollisia 15—18-vuotiaita, niin kenen sydän sykkii esimerkiksi karanneiden koululaisten puolesta, jotka tulevat Keski-Euroopasta ilman papereita ja nyt hyväksyttäväksi tulevan pykälän takia joutuvat säilöönotetuiksi ilman, että siihen olisi mitään järkevää syytä?

Ed. Moilanen: Herra puhemies! En malta olla aluksi kommentoimatta hieman käytyä keskustelua, jossa myös on käynyt ilmi se valitettava tosiasia, että asiallinen käsittely on vaikeutunut tunteiden vellomisen

vuoksi. Suurin osa tämän lain sisältämistä ja myös valiokunnassa käsitellyistä asioista on sellaisia, että olemme niistä samaa mieltä. Sitten on joitakin, joissa on vivahde-eroja, ja sitten ovat äärimmäisyystapaukset, jotka haluavat tiettyjä eroavuuksia valiokunnan enemmistön kantaan nähden.

Kaikki olemme ymmärtääkseni samaa mieltä siitä, että alle 18-vuotias on lapsi, mutta kaikkien meidän kansanedustajina tulee tietää, että oikeudellisessa mielessä alle 15-vuotias lapsi ei ole samassa asemassa kuin 15—18-vuotias lapsi, vaan rikosoikeudellinen vastuunalaisuus alkaa Suomessa 15 vuoden iästä. Me kaikki, mikäli olemme vähänkin avoimin silmin seuranneet suomalaista yhteiskuntaa, tiedämme, että meillä on omassa maassamme 15—18-vuotiaita rikollisia, jopa paatuneita rikollisia, jopa jengiläisiä, jopa uusintarikollisia. Tämä on valitettava asia ja epäkohta, mutta se on tosiasia, jota ei pidä kieltää.

Mitä tulee muihin maihin, olemme myös varsin pitkälle samaa mieltä siitä, että sekä 15—18-vuotiaiden että yli 18-vuotiaiden osalta Suomessa rikollisuustilastot eivät ole niin mustia kuin monissa Euroopan maissa. Kun meillä kerran Suomessa, missä rikollisuustilanne on lievempi yleisesti ottaen, on 15—18-vuotiaita kovan linjan rikollisia, kuinka on mahdollista, että näitä ei ole muissa maissa? Silloin kun näitä on muissa maissa yleisesti ottaen vielä enemmän, on aivan realistista olettaa, että näitä rikollisia aineksia, huumeisiin ja terrorismiin liittyviä rikollisia, on tulossa myös Suomeen.

Tässä yhteydessä haluan korostaa sitä, että lakivaliokunnan puheenjohtaja totesi, että suojelupoliisia on kuultu. Häneltä on ehkä mennyt ohi korvien se, että suojelupoliisi nimenomaan useaan otteeseen korosti, että se käsittelee vain niitä rikollisuuskysymyksiä, jotka liittyvät valtio- ja maanpetoksiin. Eli hyvin pieni osa, 27 tapausta ehkä heidän kauttaan on mennyt niistä, joissa kaiken kaikkiaan säilöönottoja tapahtuu. Hän nimenomaan totesi, että ei tiedä muista säilöönotoista. Muun muassa kiireeseen vedoten ja ehkäpä sitä verukkeidenäkin käyttäen ei kuultu lakivaliokunnassa näitä muita tahoja. Esimerkiksi kysymykseen siitä, kuinka paljon on otettu säilöön eri ikäryhmiä muun poliisin toimenpiteiden kautta, emme saaneet vastausta.

Toinen kysymys, joka jäi kiireen vuoksi käsittelemättä ja olisi ollut varsin tarpeellinen, mikäli olisimme menneet lainmuutoksessa niin pitkälle valiokunnassa kuin jotkut halusivat, oli se, mikä on muiden maiden käytäntö. Me saimme paperin, jossa kerrotaan muiden maiden käytännöstä. Mutta siinä paperissa, jonka sain, ei ole sanaakaan siitä, mikä on käytäntö alle 18-vuotiaitten eli 15—18-vuotiaitten ja alle 15-vuotiaitten osalta. Meidän kipeimpään kysymykseemme ei tullut hiventäkään valaistusta: siis siihen, mikä on käytäntö muissa maissa. Yleisen käytännön mukaisesti myös tämä asia käsitellään silloin, kun lakiesityksiä käsitellään, ja vielä enemmän silloin, kun on kysymys lainmuutoksesta, jolle perusteluna on Euroopan yhdentyminen. Toki silloin meidän on syytä tietää, mikä on käytäntö muissa Euroopan maissa, jos nimenomaan Euroopan yhdentymiskehitykseen viitaten lakia muuttamme.

Korostan edelleen, että hallituksen esitys on tarpeellinen. Hallituksen esityksessä on heikkouksia, ja on aivan ilmeistä, että jatkossa sitä pitää korjata. Mutta se, että lähdetään pikaisesti syyttämään muutoksia sinne tänne pykäliin vain sen mukaan, miltä itse kustakin tuntuu, ei ole vastuullista lainsäädäntötyötä. Sellaista työtä ei edes tämä eduskunta saa tehdä. Kun aika oli niin lyhyt kuin oli, ainoa oikea ratkaisu oli se, että lakipykälät säilytetään sellaisina kuin ne olivat hallituksen esityksessä.

On mielenkiintoinen tilanne, että kerran opposition kansanedustaja voi puolustaa hallituspuolueitten näkemystä ja hallituksen esitystä. Mutta on aivan oikein myös se, että mietinnön tekstiosassa lausutaan tästä ongelmasta ja kiinnitetään hallituksen huomiota siihen ja edellytetään tämän asian selvittämistä. Kun se selvitetään, toivottavasti se pystytään selvittämään asiallisesti eikä sellaisessa tunteiden vellonnassa kuin tämän pikäksittelyn aikana.

Meillä on nyt toistamiseen tullut valiokuntaan lakiesitys, jossa kiireeseen vedoten asioita ei haluta perusteellisesti selvittää. Silti halutaan muuttaa yhtä ja toista ja kiireen varjolla tehdä harkitsemattomiakin lainmuutoksia, sellaisia, jotka vaikuttavat maamme yhteiskuntaelämään, sen turvallisuuden ja järjestyksen heikkenemiseen moniksi vuosiksi, jopa vuosikymmeniksi eteenpäin. Tätä

tilannetta ei voi hyväksyä. Siksi on toivottavaa, että valiokunnan johto voimakkaasti kääntyy hallituksen suuntaan tässä asiassa ja edellyttää, että valiokunta saa riittävän ajan käsitellä lakiesityksiä, jotka sen ratkaistavaksi tulevat.

Korostan vielä, että kuten hallituksen esityksessä todetaan, säilöönotto kaikkien ikäryhmien kohdalla on vasta vihonviimeinen ja poikkeustapauksissa, jota sovelletaan vain poikkeustapauksissa. Vielä poikkeuksellisempi se on 15 — 18-vuotiaitten osalta. Mutta koska tosiasiat ovat ne, mitkä ovat, on aivan välttämätöntä, että jätetään mahdollisuus myös alle 18-vuotiaiden säilöönnotolle mutta erittäin korkeata kynnystä käyttäen elikkä erittäin vakavin perustein. Tämähän on se menettely, jolloin ei kenenkään oikeusturva vaarannu ja on varsin kyseenalaista, vaarantuko yleissopimuksen henki ja sisältö. Uskallan väittää, että ei varmasti sillä tavoin vaarannu. Sen sijaan alle 15-vuotiaitten säilöönnotosta varmaan olemme varsin pitkälle samaa mieltä: se puoli täytyy hoitaa jollakin muulla tavoin.

Mitä tulee sosiaali- ja lastensuojeluviranomaisten kuulemiseen, varmasti eräänä ongelmana hallinnossa kaikilla aloilla on nimenomaan se, että on liian vähän hallinnonalojen yhteistyötä. Tässäkin varmasti on semmoinen kohta, että yhteistyö ei missään mielessä haittaa asian hoitamista, voi päinvastoin korjata. Silti korostan, että kysymyksessä on juridinen rikosoikeudellinen asia eikä sosiaaliasia. Mutta meillä on useita muitakin ongelmakysymyksiä, ja muutoinkin 15—18-vuotiaitten kysymyksessä ollen nimenomaan oikeusviranomaiset ja sosiaaliviranomaiset tekevät maassamme yhteistyötä, joka on edelleen riittämätöntä. Siinä mielessä näen hyvänä tämän edellytyksen, että sosiaali- ja lastensuojeluviranomaisia tulee kuulla niissä ääritapauksissa, joissa joudutaan harkitsemaan 15—18-vuotiaan säilöönottoa.

Toivon, että kun tämä asia aikanaan tulee uudestaan eduskuntakäsittelyyn, voidaan asiallisesti tähän paneutua ja kaikki näkökohdat avoimesti tarkastella eikä niin, että pyritään vain hakemaan yhdensuuntaisia, omaa näkemystä puoltavia seikkoja. Valiokuntatyön eräs tehtävä on se, että laajasti, monipuolisesti ja mahdollisimman tasapuolisesti käsitellään lakiesitys ja yritetään etsiä siitä parhaat mahdolliset ratkaisut. Silloin

paras mahdollinen tarkoittaa sitä, että se turvaa kaikilta osin lainsäädännön tarkoituksen: yhteiskunnan turvallisuuden ja järjestyksen ja samalla myös sen yksilön oikeudet, jota asia koskee.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä puolin ja toisin varmaan on ollut jyrkkiäkin asenteita. Minä vain en usko, että oikeusministeriön edustaja, sosiaali- ja terveysministeriön edustaja ja professori Pellonpää ovat kirjoittaneet omat, hallituksen esitykseen nähden jyrkästi poikkeavat asiantuntijalausuntonsa tunteiden velloessa.

Tässä on kysymys ihmisarvosta ja ihmiskäsityksestä. Totean vain, että oma käsitykseni, perusnäköykseni, näissä asioissa on vaikeasti sovittavissa yhteen ed. Moilasan näköyksen kanssa.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On selvää, että ihmisarvo ja ihmiskäsitysasiat on otettava huomioon myös silloin, kun rikoksesta epäiltyjä ihmisiä käsitellään. Mutta jos lähemme pelkästään tältä linjalta, että ajattemme ihmisarvon, ihmisyksilön oikeuksien ja perusturvan edellyttävän, ettei keneltäkään vapautta riistetä, joudumme siihen tilanteeseen, että rikoksesta epäillyille ei pystytä tekemään mitään muuta kuin hyssyttämään ja viemään heidät sosiaalisten toimenpiteiden kohteeksi.

On muuten mielenkiintoista, että pakolaisneuvontapisteiden juristi Johanna Suurpää on antanut kirjallisen lausunnon lakivaliokunnalle todeten nimenomaan, että ulkomaalaiskuraattorin tai sosiaalilautakunnan lausunto voitaisiin hankkia 15—18-vuotiaan säilöönoton yhteydessä. Hän siis nimenomaan lähti sille kannalle, että säilöönotto joissakin tapauksissa on tarpeen, mutta tätä lausuntoa ei ole täällä vielä kertaakaan kommentoitu. Sekin on asiantuntijalausunto, ja pakolaisneuvontapisteessä toimiva henkilö joutuu aika lailla enemmän näiden asioiden kanssa tekemisiin kuin esimerkiksi oikeusministeriön juristi tai kansanedustajat.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun on kuunnellut keskustelua, on tullut suoraan murheellinen mieli siitä, että itse asiaan keskustelussa ei ole puututtu lainkaan. Puheet ja keskustelut ovat pyörineet jossakin

muualla, eivät siinä pähkinänkuoressa, johon olisi pitänyt mennä. Omalta osaltani en pyri siihen tällä kertaa, vaan tulen käyttämään lain toisessa käsittelyssä perusteellisen puheenvuoron, jonka myös valmistelen, mutta ihan muutamia näkemyksiä haluan kuitenkin esittää jo tässä vaiheessa.

Ensinnäkin haluan, herra puhemies, korjata lakivaliokunnan mietinnössä sivulla 6 vastalauseessani sen toisessa kappaleessa viimeisellä rivillä olevan virheen, joka on tullut kai puhtaaksikirjoitusvaiheessa, tosin minusta johtuen. Siinä sanotaan, että ”ihmisoi-keussopimusten ja lasten rikoksia koskevien sopimusten kanssa”. On tietysti tarkoitettu sanoa, että ”ihmisoi-keussopimusten ja lasten oikeuksia koskevien sopimusten kanssa”. Tämä on aika tavalla erilaista kuin se, mitä on tarkoitettu.

Ed. Taina puheenvuorossaan mainitsi myös minun nimeni rasistilipun alla ja toisaalta tämän toisen puolen, joka ajattelee toisella tavalla. Se minulle kyllä sopii. Jos minun näköykseni yleensä näistä asioista edes jonkin verran auttavat suomalaisten asiaa ja kansallista turvallisuutta, kannan koko elämäni rasistin nimeä hyvin mielelläni. Minä voin sen vaikka puseroni selkään liimata, jos se on välttämätöntä ja jos siitä on jotakin hyötyä.

Mutta haluaisin ed. Tainalle, jota minä suuresti erinomaisena kansanedustajana arvostan, todeta kyllä sen asian, että hänen mainintansa minusta ja rasismista johtui siitä, että ehkä ed. Taina samoin kuin kokoomuksen muutkin kansanedustajat asiassa tuntevat lievää epävarmuutta. Te puhutte kovasti silloin, kun on puheiden aika lakivaliokunnassa, niin kuin nytkin. Sitten kun sosialidemokraatit hiukan vilkaisevat teitä silmiin, polvet notkahtavat, ja sen jälkeen te olette samoilla linjoilla eikä vastustuksen ääntä enää kuulu, tässäkin asiassa, jossa ei ollut kysymys pelisääntöjen rikkomisesta, vaan hallituksen esityksen puolustamisesta.

Kokoomuksella on sentään jotain ryhtiä näissä asioissa. Mutta viitaten ed. Björkstrandiin, jota erityisesti myös kunnioitan hyvänä kansanedustajana ja hyvänä valiokunnan puheenjohtajana, haluan todeta, että ruotsalaisella kansanpuolueella ei näissä asioissa ole rajoitinta lainkaan, joka asettaisi esteitä ajattelulle tai sellaisia rajoituksia, joissa myös kansallinen turvallisuus ja oman

kansan hyöty otettaisiin edes jossakin määrin huomioon. Valitettavasti minä olen asian näin tämän kolmen vuoden aikana nähnyt, nimenomaan näissä asioissa. En tarkoita mitään muita asioita.

Täällä on puhuttu lapsi-käsitteestä. On murheellista, miten väärin lapsi-sanaa käytetään näissä asioissa. Kun puhutaan lapsesta, meille tulee kaikille mieleen mahdollisesti oma lapsi, sellainen 6—7-vuotias, jota pidämme kädestä kiinni ja kuljetamme kadulla, ehkä vähän pienempi tai peräti kätkeyssä oleva vauva, jolla on tutti suussa. On hämärtävää käyttää lapsi-sanaa eräissä asioissa. Minä vakuutan teille, että pian 18 vuotta täyttävä raaka karvainen jätkä huumeita kainalossa ja käsikranaatit taskussa ei ole lapsi-käsitteen kanssa missään tekemisissä. Sen vuoksi nämä käsitteet yleensäkin tulisi erottaa toisistaan: lapsi ja tietyllä tavalla nuori henkilö, joka virallisesti kylläkin liittyy ikäkauteen 18:sta 21:een. Mutta lapsi-käsitteellä näissä asioissa luodaan sellaista tunnelmaa, että vähänkin realistiset näkemykset näissä asioissa tuomitaan sen jälkeen aina rasistisiksi. Tämä on ollut meillä ongelma koko tämän eduskunnan ajan.

Hallituksen esityksen 23 §:n muuttamisesta haluan todeta sen, että lakivaliokunnassa ed. Björkstrandin johtama ryhmä pyrki — jos sekavasta käsittelystä jotain sain päähäni — muuttamaan jossain vaiheessa asian jopa niin, että alle 18-vuotiaista maahan pyrkivää ei voitaisi ottaa säilöön missään tapauksessa, vaan hänet lasketaan menemään ja sen jälkeen hänen asiaansa lähdetään tutkimaan. Tämä on käsittämätön asia. Ei sitä varmasti käsitä kukaan, että tällä tavalla voitaisiin asiassa tehdä. 15—18-vuotias suomalainen normaalisti pidätetään rikoksen johdosta syylliseksi epäiltynä, samoin tietysti tehdään myös ulkomaalaiselle, jos hän on ehtinyt sinä lyhyenä aikana tehdä rikoksen, kun hän joutuu tällaisen virkamiehen käsiin, joka näitä asioita soveltaa.

Kun ed. Björkstrandin johtama ryhmä ei saanut 23 §:ää muutettua toisenlaiseksi kuin hallitus oli esittänyt, se turvautui vanhaan konstiin, eli yritetään saada, aivan kuten yhdistyslain käsittelyssä aikanaan, ponsilausuma, jolla asia saadaan tavallaan uudelleen hallituksen käsittelyyn. Se oli mahdollista varsin hyvin tässä tapauksessa, kun se onnistui aikanaan yhdistyslain yhteydessäkin,

silloinkin ulkomaalaisten oikeuksia koskien, mistä aikanaan paljon puhuttiin.

Minä näkisin, että meidän on varattava sen mukaisesti, kuin 23 § lausuu, viranomaisille mahdollisuus oman harkintansa mukaisesti ottaa säilöön lyhyeksi ajaksi maahan pyrkivä henkilö, jos määrätyistä syistä ja yhteiskunnan kannalta katsotaan tarpeelliseksi. Siinä ei tarvita mitään sosiaaliviranomaisten eikä myöskään ulkomaalaiskuraattorin lausuntoa, koska poliisin määräämä säilöäpitoaika on hyvin lyhyt. Sen on seuraavana päivänä 12:een mennessä ilmoitettava asia tuomioistuimelle, joka sen jälkeen päättää, onko kyseinen henkilö pidettävä säilössä vai ei.

Hallituksen esityksessä todetaan, että alle 15-vuotiaista koskien, mikä on hyvin harvinaisen tapaus, koska alle 18-vuotiaidenkin säilöönnotot ovat harvinaisia, sosiaaliviranomaista ja ulkomaalaiskuraattoria pitää kuulla, ja se on aivan asiallista. Tämä lainkohta sellaisena kuin hallitus on esittänyt on mielestäni aivan kunnossa ja takaa oikeusturvan kaikille sellaisille henkilöille, joita tämä koskee. Se ei missään tapauksessa osoitetusti ole ristiriidassa myöskään ihmisoikeussopimuksen eikä lasten oikeuksia koskevien sopimusten kanssa. Minä haluaisin nähdä sellaisen henkilön, joka yksilöidysti esittää kansainvälisiin sopimuksiin vedoten, mikä 23 §:ssä, siten kuin hallitus sen on esittänyt ja lakivaliokuntakin hyväksynyt, sotii kansainvälisiä sopimuksia vastaan.

Meidän on joka tapauksessa varattava mahdollisuus yhteiskunnan suojelemiseen ulkoa tulevalta uhalta näissä tapauksissa. Ne ovat hyvin harvoja tapauksia, niin kuin poliisi sanoi, jolloin niitä joudutaan käyttämään, mutta siitä huolimatta ja juuri siitä syystä tällainen mahdollisuus täytyy olla, jotta me pystymme yhteiskuntamme sisäisen turvallisuuden takaamaan myös ulkoa tulevalta uhalta, jos näin voidaan tässä tapauksessa sanoa.

Täällä puututtiin ja myös lakivaliokunnan keskustelussa sijoituspaikkoihin, joihin tällaisia ulkomaalaisia, esimerkiksi 15—18-vuotiaita, voidaan sijoittaa. Suomalainen, joka pidätetään, joutuu säilöön. Hänet pannaan poliisin putkaan. Miten on mahdollista, että ulkoa tulevalle ankaran vainon, nälänhädän ja kostouhkauksien, kansallisen vainon ja muun tällaisen paineessa olevalle henkilölle,

kun hän pääsee Suomeen, pitäisi välttämättä laittaa komea hotelli niin kuin Marski Helsingin keskustassa ja häntä vartioida siellä ovien ja ikkunoiden takana aina yksi mies? Eikö hänelle kelpaa sama kuin suomalaiselle pidätetylle: poliisin suojissa putka ja olosuhteet, mitä siellä tarjotaan? Ne yksiöt eivät tietysti niin kaksisia ole, mutta hyvä ruoka, vettä ja vessa ovat tarjolla. Miksi ulkomaalaisella täytyy olla paremmat olosuhteet kuin suomalaisilla, sitä en ymmärrä. Tämä on uskomaton asia. (Ed. Kekkonen: Se on vieraanvaraisuutta!) — Tiedän, että ed. Kekkonen on eri mieltä ja varmaan, kun lopetan tämän puheenvuoron, esittää eriävän näkemyksensä, mutta sehän on parlamentarismia, se.

Minä paneudun tähän asiaan valitettavasti toisessa käsittelyssä tarkemmin. Totean kuitenkin tästä kiireestä vielä. Meillähän on ollut lakivaliokunnassa kiire. Meillähän on aina kiire, koska meillä jaakaillaan asioita kuukaudesta toiseen, ja sitten meille tulee yhtäkkiä päätöksen hetket parissa kolmessa päivässä tai yhdessä päivässä. Se on valitettavaa. Ehkä meidän asiamme ovat sellaisia. Missään tapauksessa se ei ole lakivaliokunnan puheenjohtajan vika. Me vain satumme olemaan sellaisia lakivaliokunnassa, että asiat ja seuraamukset tietyllä tavalla kasaantuvat ja niiden kanssa tulee sitten kiire.

Herra puhemies! Lopuksi vastalauseesta. Tämä vastalause ei sodi hallituksen pelisääntöjä vastaan. Minä en suuremmin välitä, vaikka sosisikin, mutta kuitenkin se ei missään tapauksessa sodi hallituksen pelisääntöjä vastaan. Siitä huolimatta en tule esittämään edustajillemme suuressa valiokunnassa, että tästä äänestettäisiin, enkä tule täällä suuressa salissa myöskään esittämään vastalauseettani äänestettäväksi. Lähdin vain siitä, että näin suuriin typeryyksiin, mitä tämän käsittelyn yhteydessä on esiintynyt, en voi yhtyä enkä jättää asiaa silleen, jättämättä eriävää mielipidettäni historian lehdelle osoittamaan, että jotkut ovat olleet ainakin selvillä järjillä vielä tässäkin vaiheessa vuonna 1990 ulkomaalaiskysymyksissään.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä ensinnäkin sekavaan käsittelyyn tulee, myönnän, että tässä kysymyksessä — en kuitenkaan muissa, ed. Aittoniemi — yritin vielä sen jälkeen, kun

olimme käsitelleet yksityiskohtaisesti toisessa käsittelyssä nämä asiat, keskusteluttaa valiokunnassa tämän asian, koska mielestäni tässä tehdään uutta lainsäädäntöä, joka on selkeästi ristiriidassa YK:n lasten oikeuksia käsittelevän yleissopimuksen kanssa. Tähän asiaan kiinnitin huomiota, ja tästä käytiin keskustelua. Kun en saanut koko hallitusryhmää taakseni tässä kysymyksessä, esitin, että pyydetäisiin ponnen muodossa hallitusta tekemään kaikkensa selvittääkseen tämän asian. Hallituksella on mahdollisuus palata asiaan silloin, kun ulkomaalaislaki tulee eduskuntaan.

Ed. Aittoniemi arvosteli RKP:tä puolueena. RKP on aina ollut puolue, joka on voimakkaasti puolustanut oikeusjärjestelmää. Meillä on samalla ollut liberaaleja aatteita, olemme niitä puolustaneet ja puolustamme. Olemme myöskin voimakkaasti aina, nyt ja toivottavasti tulevaisuudessakin, korostaneet ihmisarvoa koskevia kysymyksiä. Näin me teemme tässäkin kysymyksessä.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ota kantaa siihen, mitä ed. Aittoniemi on yleensä näistä asioista esittänyt täällä salissa, vaan ainoastaan siihen, mistä hän tämän asian yhteydessä puhui ja mistä tässä on kysymys. Verrattuna siihen, mistä tässä on kysymys, ed. Aittoniemen puheenvuoro oli varovaisestikin ilmaistuna liioiteltu siitä syystä, että laissahan on nyt kohta, että alle 15-vuotiaista ei saa ottaa säilöön kuulematta sosiaaliviranomaista tai ulkomaalaiskuraattoria.

Se ponsi, jonka lakivaliokunta on esittänyt mietinnössään, koskee ainoastaan sitä, muutettaisiinko tämä lainkohta kuulumaan siten, että 15-vuotiaan asemesta siinä lukisi 18-vuotias eli että yli 15-, mutta alle 18-vuotiaita ei myöskään saisi ottaa säilöön kuulematta sosiaaliviranomaista tai ulkomaalaiskuraattoria. Tämä muutos on minusta aiheellinen ja asiallinen eikä missään tapauksessa anna aihetta tämän tyyppisiin voimakkaisiin tunteenpurkauksiin.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin olisi mielenkiintoista kuulla, kun ed. Björkstrand väittää, että lakiesitys on ristiriidassa YK:n lasten oikeuksien sopimuksen kanssa, missä suhteessa. Olen perehtynyt tähän sopimukseen hyvin

tarkoin ja tiedän, että siinä todetaan monessa yhteydessä, aivan niin kuin puheenvuorossani sanoin, että jokainen maa itse määrittelee eri ikäraajat, vaikka yleinen määrittely lapselle on, että hän on alle 18-vuotias. Siinä mm. todetaan, että jokainen maa määrittelee sen ikärajan, jonka jälkeen ihmisen katsotaan pystyvän tekemään rikoksia. Suomessa se on 15 vuotta.

Ed. Aittoniemelle toteaisin, että mielestäni eduskunta on liian arvokas paikka, jotta täällä voitaisiin nimillä edustajakollegoja rasisteiksi enempää kuin muillakaan nimityksillä, vaikka se saattaisi keskustelua virkistääkin. En toisin sanoen ole täällä nimittänyt häntä rasistiksi. Sen sijaan totesin, että ed. Aittoniemen ulkomaalaiskysymyksistä käytämät puheenvuorot ovat saaneet aikaan sen, ettei asiasta käydyä eduskunnassa asiallista keskustelua.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että alle 18-vuotias, joka on syyllistynyt rikoksiin — ja mitä adjektiiveja hän käyttikään — ei ole lapsi. Minun mielestäni alle 18-vuotias, jos hän on syyllistynyt rikoksiin, on nimenomaan nuori ja lapsi ja hänen kehitysvaiheensa on monta kertaa häiriintynyt. En ymmärrä todellakaan, kenen oikeusturvaa loukkaa se, jos tällaisessa säilöönötossa pitää pyytää sosiaaliviranomaisten tai ulkomaalaiskuraattorin lausunto. Vapaudentiisto vieraassa maassa on henkisesti raskasta kaikille, mutta varsinkin alle 18-vuotiaalle nuorelle ja lapselle se on erityisen raskasta riippumatta siitä, onko hän tehnyt rikoksia vai ei.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimolle totean, että tiedän varsin hyvin, mikä oli viimeinen ehdotus tässä asiassa. Kuten puhujakorkeelta totesin, ehdotuksia oli monenlaisia ja niin monessa rytmässä, ettei kukaan enää tiennyt, mikä ehdotus on kulloinkin voimassa. Tämä ehdotus ei sellaisenaan tietenkään olisi kovin merkittävästi asioita vaikeuttanut, mutta se on tarpeeton, koska suomalaista syylliseksi epäiltyä 15—18-vuotiaasta pidätettäessä ei sosiaaliviranomaista eikä kuraattoria ole paikalla, eikä tällä asialla mitään merkitystä. Se lisää turhaa byrokratiaa. Sen vuoksi tällaista säännöstä ei tarvita.

Mitä tulee vastalauseeseeni, sehän on tehty jo aikaisemminkin kuin viimeinen käsittely oli. Ed. Björkstrand tietää sen varmasti hyvin tietyistä syistä. Tämä oli viimeinen vaihe, mistä ed. Paloheimo mainitsi. Mutta se on tarpeeton. Alle 15-vuotiaita koskien minä katson sen hyväksyttäväksi.

Lapsi-käsitteeseen ed. Jäätteenmäen näkemys ei tuonut mitään uutta. Se on juuri sillä tavalla kuin sanoin. Ei uskoisi, että 18-vuotiaasta kaverista — kun katsoo kadulla, rikollinen tai ei — voidaan käyttää lapsisanaa. Se on erehdystä.

Joka tapauksessa haluan todeta niin kuin olen eduskunnan pöytästä esittänyt, että hallitus on tehnyt hyvän esityksen, joka takaa oikeusturvan ja jonka ei ole osoitettu olevan ristiriidassa ihmisoikeussopimuksen eikä lapsen oikeuksien kanssa, ei missään kohdassa. Sen vuoksi nämä ympyrät ja kiemurat, mitä tässä asiassa on lähinnä ruotsalaisen kansanpuolueen taholta esitetty, ovat olleet tarpeettomia ja sekaannuttaneet asiallisen käsittelyn loppujen lopuksi sillä tavalla, että hyvin harva valiokunnan jäsen tiesi edes, mistä enää puhuttiin loppuaikoina.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, että alle 18-vuotias on lapsi, mutta siitä huolimatta, jos tämä lapsi on tehnyt vakavia rikoksia tai häntä niistä epäillään, siinä vaaditaan rikosoikeudellisia toimenpiteitä. On totta, että ne voivat olla varsin kipeitä henkisesti, mutta se, että ne ovat kipeitä, ei poista sitä tosiasiaa, että joskus ääritilanteissa näihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä. Sen takia joskus on alle 18-vuotiaat rikoksesta epäillyt, ulkomailta tulevat myös, säilöön otettava.

On vielä todettava tässä yhteydessä, että poliittinen muisti on todella lyhyt. Ed. Aittoniemi moitti hallituskumppaneitaan suurista puheista ja tekojen puutteesta. Näinhän juuri kävi ed. Aittoniemelle itselleen pari viikkoa sitten pakkokeinolakia käsiteltäessä. Se ei päättynyt ponsilausumaan, mutta sen sijaan se päättyi hallituspuolueitten eduskuntaryhmien puheenjohtajien kirjeenkirjoitteleluun. Onko se sitten parempi? Vastalause, jonka edustaja jätti tästä laista mietintöön, on jätetty vain poliittisen manööverin mielessä. Hänhän jo toteaa, ettei hän sillä sen kummempaa tee. Mitä varten sitten vastalauseita jättää? Kyllä se on niin vakava asia,

että se pitää jättää tosissaan ja sillä tavalla, että sen takana on loppuu asti. Muussa tapauksessa on kysymyksessä poliittinen manööveri.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta pysyttäisiin siinä aiheessa, joka todellakin on kiistanalainen, huomautan ed. Moilaselle, että eihän tässä nyt kiistellä siitä, otetaanko tarvittaessa alle 18-vuotias säilöön vai ei. Tässä kiistellään siitä, että kun 15-, 16- tai 17-vuotias otetaan säilöön, kuullaanko myös silloin sosiaaliviranomaista tai ulkomaalaishuoltajaa. Se on tämän kiistan aihe.

Ed. Aittoniemi esitti, omasta mielestään varmaan melko perustellusti, että kun ei suomalaista 15-, 16-, 17-vuotiasta pidätetäessä kuunnella ketään, niin ei ulkomaalaisenkaan kohdalla tarvitse kuunnella. Mutta he ovat eri asemassa, tämä ulkomaalainen ja suomalainen 15-, 16- ja 17-vuotias. He ovat eri asemassa siinä mielessä, että suomalaisten vanhemmat, sukulaiset ja omaiset ovat täällä, heillä on ystäväpiiri, johon he voivat tukeutua. Mutta ulkomaalainen 15-, 16-, 17-vuotias saattaa olla yksin tässä maassa. Hänellä ei ole ketään, jonka kanssa voisi keskustella, ei ole ketään, jonka kanssa voisi näistä asioista puhua, ei ketään, johon tukeutua. Sillä tavalla on perusteltua, että suomalaiset ikään kuin lain kautta takaavat hänelle jonkinlaisen tukihenkilön.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, frutalman! Haluan käyttää lyhyen puheenvuoron mm. siitä syystä, että SKDL:n edustaja lakivaliokunnassa, ed. Jokinen, ei tänään ole paikan päällä ja on tehnyt asiasta vastalauseen, joka on mietintöön liitetty.

Henkilökohtaisesti olen kovin kyllästynyt aina väittelemään ed. Aittoniemen kanssa näistä asioista, koska sillä on minusta vahingollinen vaikutus, kun ed. Aittoniemi esittää hyvin halventavia ja ulkomaalaisia ihmisiä kaikin tavoin loukkaavia sanontoja: karvainen, taskut täynnä käsikranaatteja jnp. Tämä ei olisi sen arvoista, että tarvitsisi vastata, jos tällä ei olisi erittäin vakavat seuraamukset, koska täällä puhutut puheet koetaan ilmeisesti joittenkin ihmisten kohdalla eräänlaiseksi luvan annoksi toteuttaa ulkomaalaisia vastaan suunnattuja kielteisiä

asenteita, mitä ed. Aittoniemi täällä toistuvasti valitettavasti esittää.

Sitten itse asiaan. Mielestäni, kun Suomi on allekirjoittanut YK-sopimuksen lasten oikeuksista viime vuonna — sitä ei ole vielä ratifioitu, mutta se tulee lähiaikoina ratifioitavaksi — siinä aivan selvästi määritellään lapseksi alle 18-vuotias henkilö. Sama henki on myös Etyk-päätösasiakirjassa vuodelta 1975. Laki siinä muodossa, kuin se nyt on, sotii selvästi hyväksymämme kansainvälisiä sopimuksia vastaan. Eli valiokunta on si- vuuttanut nämä peruslähdekohdat, jotka Suomi on hyväksynyt. Tämä on mielestäni tietoinen kansainvälisten sopimusten loukaus.

Ed. Aittoniemi kysyi, miksi 15—18-vuotiaan ulkomaalaisen ja yleensä ulkomaalaisen, joka otetaan säilöön, pitäisi saada paremmat oltavat kuin meidän poliisiputkamme, jotka ovat meidän rikoksentekeijöillemme tarkoitettut. Mielestäni ei voida lähteä siitä, että ne, jotka otetaan säilöön, ovat rikollisia. Nuorten kohdalla säilöönnoton syy saattaa olla esimerkiksi se, että vanhempien asioita ei ole pystytty riittävästi selvittämään. Mielestäni rinnastaminen kotimaisiin, omiin rikoksentekeijöihimme tai rikoksesta epäiltyyn on tässä suhteessa aivan väärä.

Arvoisa puhemies! Esitän, samoin kuin I vastalauseessa esitetään, että alle 18-vuotiaita ei pitäisi ottaa missään tapauksessa säilöön. Esitän vielä, että näitä nuoria tulisi kohdella oman lastensuojelulainsäädäntömme perusteella ja sillä tavalla turvata heidän oikeutensa tässä maassa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ihan lopuksi haluan todeta ed. Anderssonin puheenvuoroon, jossa hän puhui ”karvaisesta”, että suomalaisetkin ovat karvaisia. Ei tässä ole ulkomaisia karvaisia ja karvattomia erotettu erikseen, vaan tarkoitan ihmisen kehitystä. Ei 18-vuotias kovin paljon tuttia suusaan pitävää lasta muistuta eikä myöskään sitä omaa lastamme, jota me kävelytämme tuolla kadulla, ei se muistuta niitä. Sen kehityskin on erilainen kuin se, mitä yleisesti lapsi-käsitteeseen yhdistetään. Sitä vain tarkoitan.

Sitten asenteet. Hyvä, ettei ed. Andersson jo viittannut Tampereen polttopulloihiin tässä tapauksessa. Tarkoittaa sitä, että eduskunnassa ei saisi tuoda omia näkemyksiään

esille. Täällä pitäisi olla vain hiljaa, niin kuin Neuvostoliiton parlamentissa on oltu näihin saakka, saatetaan olla joskus tulevaisuudessakin. Mutta meillä on vielä oikeus puhua näkemyksiämme täällä, ja se on erittäin hyvä, enkä ole pyrkinyt loukkaamaan ketään.

Lopuksi ed. Paloheimolle: kerrataan, mitä on tapahtunut. Eduskunta on hyväksymässä hallituksen hyvän esityksen, jossa on mahdollisuus ottaa ulkomailta tänne turvapaikkaa hakeva turvasäilöön, myös 15—18-vuotias, ja asia on seuraavana päivänä kello 12:een mennessä saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi, mikä on oikein. Poliisin ”hirmuvalta” ei silloin pääse kiinni. Alle 15-vuotiaan osalta täytyy kuulla sosiaaliviranomaista tai ulkomaalaiskuraattoria ennen säilöönottamista. Sekin on oikein, ehdottomasti oikein. Näin tämä laki on hyvä. Minulla ei ole sitä vastaan mitään. Se on hallituksessa perusteellisesti valmisteltu ja myös niissä ministeriöissä, mihin ed. Björkstrand on viitannut.

Toivon, että ed. Björkstrandin esittämä ponsi ei saa minkäänlaista savua eikä tulta hallituksessa, vaan se jatkaa ulkomaalaislain käsittelyä niin kuin tähänkin saakka. Todennäköisesti se on jo tänä päivänä valmis ja eduskunnalle tuleva, kannet kiinni, niin silloin homma on kunnossa.

Ed. Björkstrand: Arvoisa puhemies! En tiedä, kuinka paljon keskustelua kannat-

taa jatkaa. Totean kuitenkin, kun ed. Aittoniemi väitti, että tämä esitys on hyvin valmisteltu, että eihän asia voi olla tällä tavalla, kun valiokunnan mietintöön liitetään 5—10 huomautusta siitä, että tässä on asioita, joita pitäisi vielä selvittää ja perusteellisesti harkita.

Mitä tulee hallituksen sisäiseen työskentelyyn, vielä lopuksi ihmettelen, että sisäasiainministeriöstä on tullut tämän tyyppinen esitys, josta sekä oikeusministeriö että sosiaali- ja terveysministeriö, ainakin niiden asiantuntijat, jotka ovat olleet valiokunnassa kuultavana, ovat esittäneet jyrkästi eriäviä mielipiteitä. Sellainen asia ei voi olla hyvin valmisteltu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin